

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Datacentrum

Ondergronds bankieren en georganiseerde criminaliteit

Nieuw fenomeen of oud systeem?

Nienke Liebregts
CIROC seminar
17 September 2025

Kennisinstituut voor de rechtsstaat

Vandaag

Rapport ondergronds bankieren

Presentatie onderzoeksbevindingen

Nadenken over implicaties

Ondergronds bankieren in relatie tot georganiseerde criminaliteit in Nederland

Nieuw fenomeen of oud systeem?

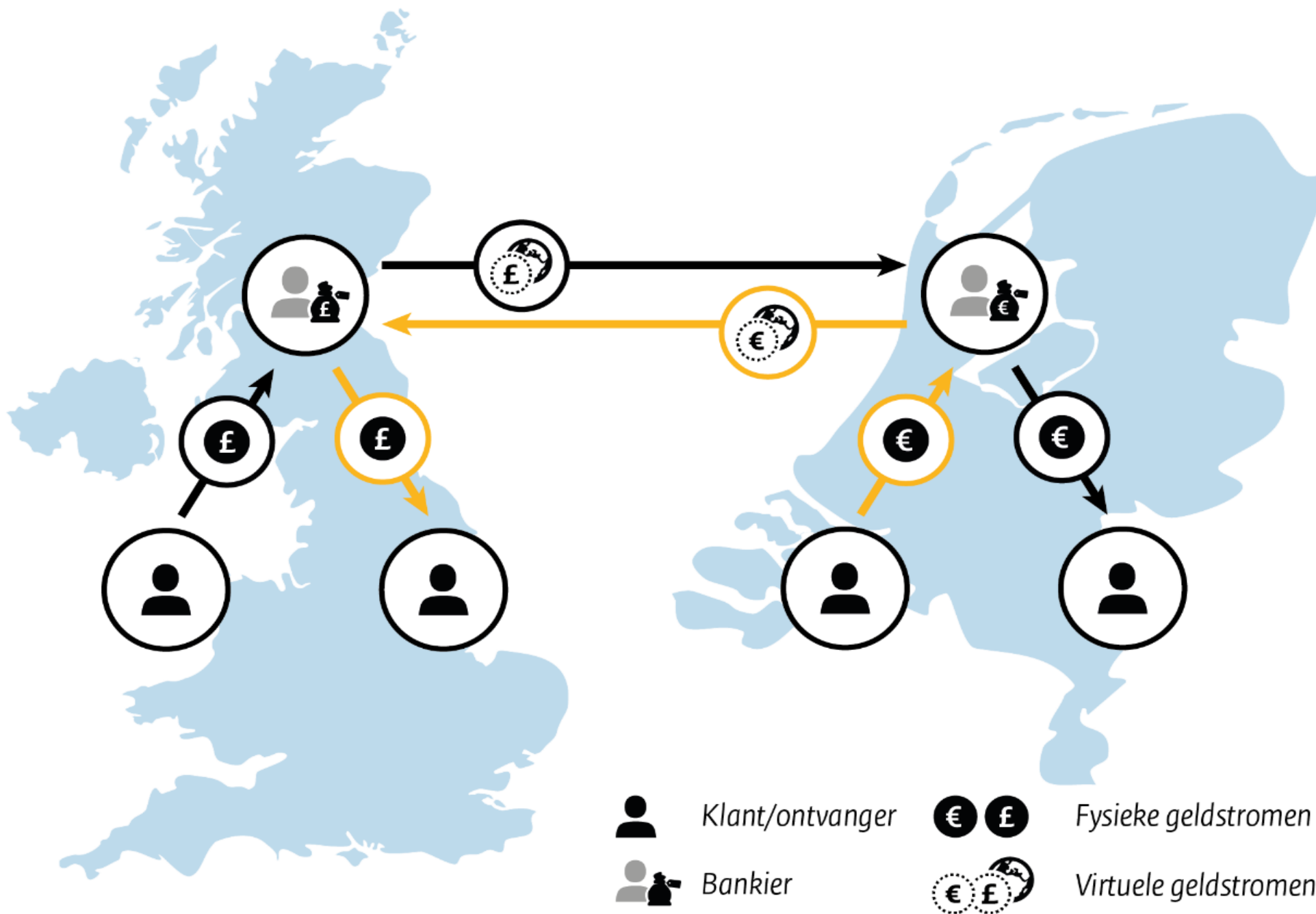
Cahier 2025-5

N. Liebrechts
R. Meijer
M. Wesseling
C.A.J. van den Eeden

Wat is ondergronds bankieren?

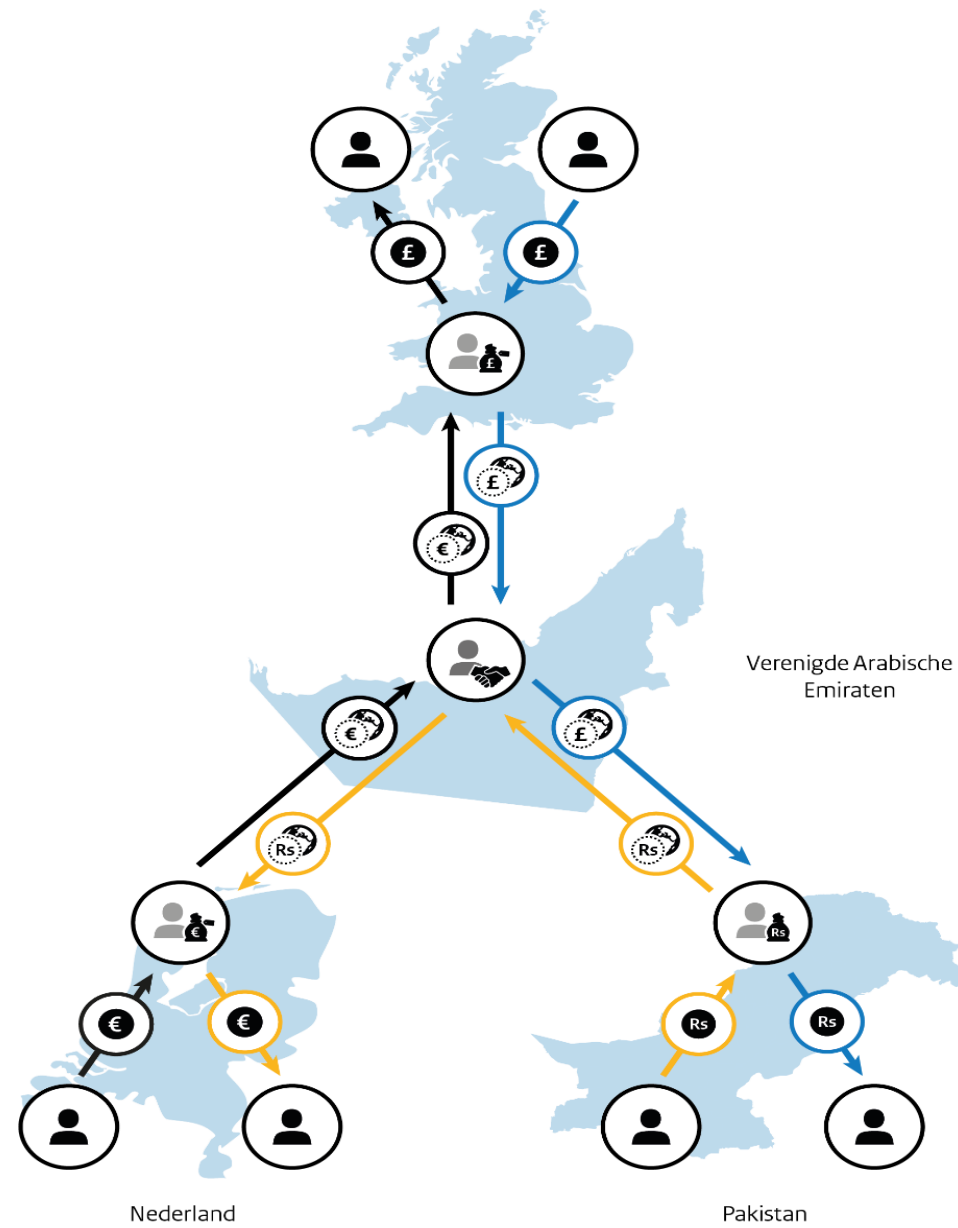
- Waardeverplaatsingen buiten het reguliere financiële systeem om
- Oorsprong in Azië en het Midden-Oosten
- Het systeem werkt in de basis als volgt:
 1. Iemand meldt zich met contant geld bij een ondergrondse bankier en verzoekt dit geld uit te betalen aan een begunstigde in een ander land
 2. De ondergrondse bankier neemt contact op met een ondergrondse bankier in het betreffende land en geeft de transactie door
 3. De begunstigde meldt zich bij de betreffende bankier aldaar en ontvangt het bedrag in plaatselijke valuta, minus de commissie voor de ondergrondse bankiers

Waarom ondergronds bankieren?

- Uitbetaling kan al binnen enkele minuten na het verzoek plaatsvinden doordat er fysiek geen geld verplaatst hoeft te worden
- Door een vergelijkbare transactie in tegenovergestelde richting vereffen ondergrondse bankiers de balansen
- Gebaseerd op onderling vertrouwen, vaak familiale en/of etnische relaties
- Vaak meerdere tussenpersonen, geldkoeriers, (onder)bankiers, brokers

Maar...

Ook voor georganiseerde criminaliteit interessant, want grote sommen contant geld kunnen anoniem, internationaal, snel en gemakkelijk worden verplaatst

In Nederland en veel andere (Westerse) landen illegaal/ onwettig

- Waarschuwingen vanuit Europol, FATF, SRA en NRA: ondergronds bankieren neemt toe
 - Parallel ondergronds systeem opgezet, waarmee professionele geldwitwassers ongezien enorme bedragen aan crimineel geld witwassen
- Ook in Nederland signaleerden de politie en De Nederlandsche Bank een toename

Aanleiding onderzoek

De Nederlandse overheid heeft de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit en de daaruit voortvloeiende inkomsten geprioriteerd

Georganiseerde criminaliteit, zoals drugshandel, is grotendeels financieel gedreven = aanpak ook daarop richten

Bij het ministerie van Justitie en Veiligheid behoefte aan actueler beeld van het fenomeen ondergronds bankieren in Nederland

Probleemstelling

Wat is de aard van het fenomeen ondergronds bankieren in relatie tot georganiseerde criminaliteit in Nederland?

Drie thema's centraal:

- (1) de organisatie van ondergrondse bankiersnetwerken
- (2) de verschillende werkwijzen van ondergrondse bankiersnetwerken
- (3) criminele inmenging en georganiseerde (drugs)criminaliteit

Doel: op diepgaande wijze inzicht verkrijgen in de mechanismen die spelen binnen ondergronds bankiersnetwerken

Onderzoeksmethoden

Kwalitatief onderzoek

- Literatuurstudie
- Diepte-interviews (n=16)
- Dossieranalyse (n=9)
 - + zaaksinterviews
- Periode 2015-heden

Diepte-interviews

- Met praktijkexperts die vanuit hun werkfunctie goed zicht hadden op het fenomeen
 - Vertegenwoordigen niet per definitie standpunt van hun organisatie
- Van verschillende (overheids)organisaties
- Afgenomen tussen mei en oktober 2022
- Semi-gestructureerd adhv een topiclijst
- 16 interviews met 19 sleutelinformanten

Dossieranalyse

- Criteria voor selectie dossiers:
 - het opsporingsonderzoek richtte zich in hoofdzaak op ondergronds bankieren (deels) in/vanuit NL
 - feiten gepleegd in 2015-2022
 - het geld is (vermoedelijk) afkomstig van activiteiten gerelateerd aan georganiseerde criminaliteit
- Met zo veel mogelijk variatie en 'rijkdom'
- Zaken deels lopend, deels afgedaan tijdens de analyse
- 9 dossiers, voorafgegaan door een interview met OvJ of teamleider politie
- Analyse met MaxQDA

Definitiekwestie

Geen eenduidigheid terminologie

Discussie over:

- De term
 - Etnische of geografische verwijzingen (hawala, hundi, IVTS, HOSSP)
 - Ondergrondse vs bovengrondse geldstromen
 - Mate van professionaliteit

Definitiekwestie

‘[Het zijn eigenlijk] Zzp-ers [...] Moeten we ze ondergrondse bankiers noemen? In feite wel, maar het geeft ook wel weer, het lijkt alsof ze heel groot zijn, maar op [genoemde locatie] zijn ze dat lang niet allemaal natuurlijk. (...) En een hoop van die lui die worden er ook niet echt rijk van, het is een beetje sappelen hoor vaak.’
(Politie 3)

‘Ik vind het een verkeerd uitgangspunt om te zeggen dat criminelen het *hawala*-systeem hebben ontdekt, of het *hawala*-systeem gebruiken. Dat is toevallig de naam, *hawala*, maar het had ook net zo goed *hundi* kunnen zijn. Het is een systeem, maar door te zeggen dat criminelen dat systeem zijn gaan gebruiken doe je net alsof dat traditioneel *hawala*-bankieren gebruikt wordt. En dat is het nou juist niet, volgens mij in ieder geval, daar zien wij geen aanwijzingen voor.’ (OM 1)

Geen eenduidigheid terminologie

Discussie over:

- De term
 - Etnische of geografische verwijzingen (hawala, hundi, IVTS, HOSSP)
 - Ondergrondse vs bovengrondse geldstromen
 - Mate van professionaliteit
- De reikwijdte
 - Welke activiteiten vallen eronder (bankieren, geld verplaatsen, leningen, etc)
 - Werkwijze
- De rol van crimineel geld
 - Onderscheid tussen legaal en crimineel verkregen geld
 - Bewust vs onbewust faciliteren

Operationalisatie

In dit rapport:

Een systeem waarin geld/waarde met een criminele herkomst wordt verhandeld, verplaatst en vereffend (fysiek dan wel virtueel) buiten (het zicht van) reguliere financiële dienstverleners/instanties om

Empirische bevindingen: de netwerken

Wereldwijd, etnisch gebonden en gevarieerd

Opereren wereldwijd, enige mate van clustering

Variërend in omvang, werkwijze, samenstelling, professionaliteit

Vertrouwen en reputatie kernaspecten

Etnische, familiale en soms vriendschapsbanden verstevigen binding

Criminele antecedenten niet ongewoon, behalve bij koeriers

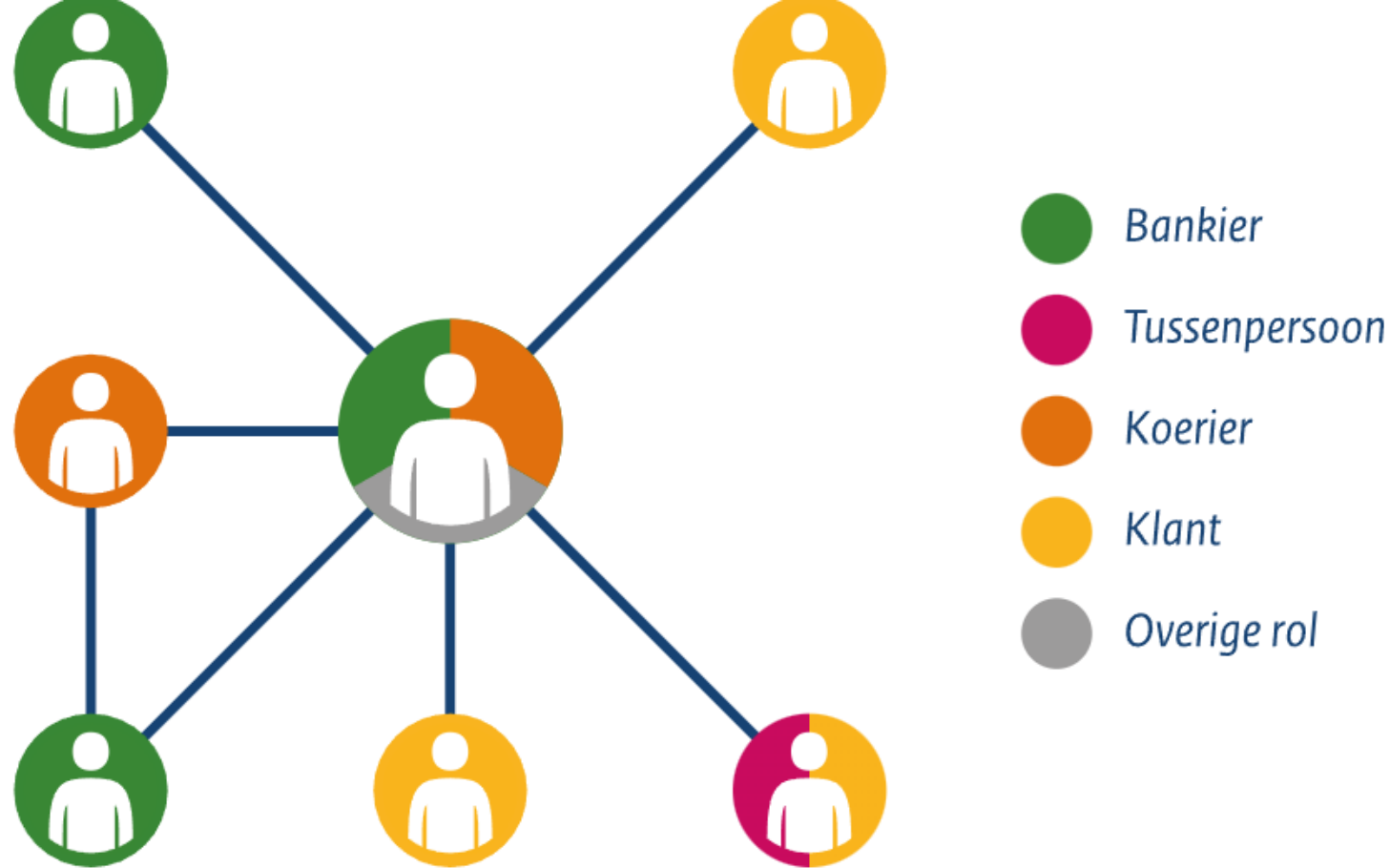

Rollen en rolfluïditeit

7 rollen: brokers, ondergrondse bankiers, tussenpersonen, geldkoeriers, stashcoördinatoren, overige rollen (bijv accountants of geldtellers) en klanten

Tegelijk meerdere rollen vervullen, en die kunnen wisselen over tijd

In dit **kleine netwerk** staat een ondergrondse bankier centraal, die ook optreedt als koerier. Voor koeriersdiensten hanteert hij een bepaalde actieradius. Hij heeft contacten met andere ondergrondse bankiers, maar ook met klanten en met een klant die soms als tussenpersoon optreedt. Voor één ondergrondse bankier bewaart hij ook contant geld als stashbewaarder. Deze ondergrondse bankier lijkt behoorlijk zelfstandig te opereren.

Empirische bevindingen: de modi operandi

1. De 'klassieke methode', geldhandel

- Contacten lopen via en middels PGP/apps
- Token (als identificatie, kaskwitantie, initiatie afspraak)
- Overdracht zkm, op openbare plek, gesealde bundels in shoppers

Verdiensten = percentage per transactie

- Afhankelijk van bedrag, valuta, route, urgentie, aantal tussenschakels
- Frequentie = hoog
- Verplaatste bedragen €5.000 - €1 miljoen, meestal minstens €100.000

2. Gebruik van bedrijfsstructuren

- Faciliterende bedrijven
 - Als dekmantel
 - Contant geld giraal maken (witwassen)
 - Hypotheek of vluchten etc op bedrijfsnaam
 - Soms parallelle legale omzet
 - Allerlei sectoren
- Geldwisselkantoren (MTO's)
 - In sommige landen contant grote hoeveelheden storten
 - Rekening aanhouden in buitenland

2. Gebruik van bedrijfsstructuren

- Cash Compensatie Model (CCM)
= vraag en aanbod van contant geld samenbrengen
 - Het leveren van crimineel verkregen contant geld aan ondernemers
 - Vaak in arbeidsintensieve sectoren, zwart uitbetaald
- Trade-Based Money Laundering (TBML)
= gebruikmaken van internationale handel om crimineel geld wit te wassen
 - Fysiek verplaatsen van goederen
 - Over-/onderfactureren, documentfraude, meervoudig factureren, under/over/phantom shipping
 - Etc.

2. Gebruik van bedrijfsstructuren

‘Het is een proces wat ze op heel verschillende manieren doen en vooral niet elke keer hetzelfde, want dat gaat opvallen. Dus je kan ook een container met dure sportschoenen bestellen in China; ik maak vanuit Dubai geld over naar Hong Kong, naar een bedrijfje dat ik daar opgericht heb, en ik koop een container dure sportschoenen en die stuur ik naar Colombia. Goud, sieraden, diamanten, als je het contante geld maar om weet te zetten naar iets wat anders verhandelbaar is. Alles is mogelijk, alles.’ (FIOD 1)

3. Gebruik van cryptovaluta

- + (soms) aantrekkelijke investering, klein en onopvallend volume (usb-stick), snel en wereldwijde toegang 24/7
- valutarisico, koersschommelingen, herleidbaar

Werkwijze grotendeels vergelijkbaar met klassiek ondergronds bankieren

- Overdracht crypto digitaal, contant geld volgens klassieke methode
- Vertrouwen ook hier essentieel, vaak eerst een test
- Schermafbeelding van de huidige koers van de betreffende cryptomunt want volatiele markt
- Dossiers laten bedragen zien tussen de £ 12.000 en € 600.000 per keer

Lijkt in opkomst (ten tijde van het onderzoek)

4. Overige illegale diensten

- Goudhandel
- Handel in luxeproducten
- Fraude en financiële constructies
- Drugshandel

Combinatie van modi operandi

Gebaseerd op opportunisme + van oudsher etnische specialisatie

‘En in die MO [modi operandi] zie je dus de belangrijkste groepen. Dus die geldhandel daar zitten Indiase Pakistaanse netwerken in met een grote Nederlandse component vanwege het feit dat Pakistaans Indiase migranten hier daarmee begonnen zijn. Die hebben kinderen gekregen, die kinderen hebben die lijnen en de contacten als het ware overgenomen, die business ook overgenomen. (...) Als je kijkt naar trade-based dan heb je Chinese netwerken die zitten daar heel erg in, en Libanese netwerken, dat zijn de belangrijkste. En in de smokkel tradebased geldhandel daar heb je Turkse netwerken. Dat zijn de vier grote blokken zeg maar.’ (Landelijke Eenheid 1)

Combinaties en connecties voor groter bereik

Empirische bevindingen: criminele inmenging

Drugscriminaliteit

- Nederland grote schakel in internationale georganiseerde drugshandel
- Behoeften drugshandelaren sluiten goed aan bij ondergronds bankieren
- Link met drugscriminaliteit evident
 - Soms uitvoerende rol, soms via samenwerkingen
 - Vooral cocaïnehandel, bijv kopen en doorverkopen (blokken)
 - Investeren in transport (containers)
 - Koppelen van connecties
 - Soms incidenteel, soms structureel
 - Betalingen via ondergronds bankieren

Drugscriminaliteit

Uit chatgesprekken in een dossier blijkt bijvoorbeeld dat er in één week vier containers met cocaïne aankomen in Rotterdam. Naar voren komt dat meerdere mensen investeren in één container. Een van de ondergrondse bankiers chat met meerdere mensen over dat 'de Costa Rica bak', de container uit Costa Rica, is 'gevallen' en ze dus hun geld kwijtzijn. Niemand raakt in paniek als er een container wordt gepakt, ze spreiden hun investeringen over meerdere containers. Eén iemand heeft bijvoorbeeld negentig blokken gekocht die verspreid zijn over vijf containers.

Jongere generaties en bedrijfsvergroting

Jongere generatie bankiers volgt vaders op en zoekt naar manieren om omzet uit te breiden

‘En je ziet dat de zoons de boel uitbreiden, groter maken. Grotere klanten, cryptocurrency erbij nemen waar de vader dat nog niet deed, dat soort zaken. Of uitbreiden naar verdovende middelenhandel. Hè je [die zoons] zit zo dicht tegen die drugshandel aan, dat het heel makkelijk is om mee te liften op een partij, dus investeren in een partij.’ (Landelijke Eenheid 1)

Jongere generaties en bedrijfsvergroting

Jongere generatie bankiers dichterbij drugshandel

Voortgaande internationalisering + betrokkenheid drugshandel
= mogelijkheid tot uitbreiden handelsomzet

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Datacentrum

Discussie

Ondergronds bankieren 2.0

Ondergronds bankieren is een veelvormig fenomeen bestaande uit dynamische en gevarieerde netwerken met (soms) complexe en gecombineerde werkwijzen

Systeem in de kern onveranderd gebleven

Tegelijkertijd vernieuwing en schaalvergroting door nieuwe technologieën, opportunisme, verwevenheid met drugscriminaliteit en een grotere omloopsnelheid van geldstromen i.c.m. strengere regulering en wetgeving van witwassen

Drugscriminaliteit en ondergronds bankieren profiteren van elkaars kenmerken

Methodologische beperkingen

Internationaal fenomeen, maar data richtten zich op Nederland

Opsporingsdossiers als hoofdbron, maar opgebouwd als strafzaakbewijs

+ focus in opsporing op aanpak georganiseerde drugscriminaliteit
= mogelijke oververtegenwoordiging van dit type criminaliteit
binnen ondergronds bankieren-dossiers

Gerichte steekproef, niet per definitie representatief

Implicaties en aanbevelingen

Vervolgonderzoek

Veelvormigheid en complexiteit maakt het fenomeen voor de opsporing soms moeilijk om volledige beeld te zien en aan te pakken

Eenduidige definitie en internationale blik raadzaam

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Datacentrum

Bedankt voor je aandacht

[Ondergronds bankieren ontwikkelt zich tot versie 2.0 | Nieuwsbericht |
WODC - Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum](#)